

EMB-crisisaanpak moet melkveehouderij beschermen

'Huidige zuivelmarkt en beleid vormen een sterfhuisconstructie'

LTO, COPA, de zuivelwereld, vrijwel iedereen is tegen het Market Responsibility Programme en probeert niet eens het EMB-programma goed door te lichten. Waarom? Tot nu toe is het MRP het enige voorstel dat zaken radicaal anders wil aanpakken, in plaats van het 'pleistersplakbeleid' dat de EU nu hanteert om de crisis te bestrijden.

Het is nu al een tijd geleden dat de European Milk Board (EMB) zijn Market Responsibility Programme (MRP) presenteerde en met op de achtergrond een melkcrisis zou menigeen verwachten dat het voorstel in het afgelopen jaar serieus bekeken werd. Dat is nauwelijks gebeurd en de EMB bracht het in september nog maar eens op tafel als wapen in de strijd tegen de dalende melkprijzen door overproductie. Dat er namelijk iets moet gebeuren om de melkveehouders tegen zeer lage melkprijzen te beschermen, lijkt na de Brusselse optochten en bijeenkomsten wel duidelijk. De ondersteuning van de vrije wereldhandel, met TTIP-handelsverdrag als een neo-liberale stuipertrekking om het bolwerk in stand te houden, wordt steeds zwakker. In dat licht bezien, is het logisch om te verwachten dat de sector en politiek naar oplossingen kijken, vanuit de melkveehouders zelf. Niets is minder waar, want ook na september verdween het MRP stilletjes in de bureaulade.

Niet van deze tijd

De VVD-Kamercommissie Landbouw kent het niet of heeft het niet gelezen. Het leeft blijkbaar niet in de Tweede Kamer en men is bezig met andere crisisoplossingen. Ook het CDA, van oudsher de landbouwpartij, heeft andere landbouwzaken aan zijn hoofd. CDA'er, Tweede Kamerlid en varkenshouder Jaco Geurts laat weten het plan wel te kennen. „Maar ik heb het nog niet gelezen of uitvoerig bekeken. Er moet wel iets gebeuren in de groei van de melkveesector vanwege het fosfaat. Wat de EMB voorstelt, is een fors ingrijpen in de markt en wat ik van de melkveeouders in het veld gehoord heb, zijn zij niet echt voorstander van dit plan. Het roept heel veel vragen op.“ Geurts doet vooral op de melkveeouders uit de LTO-hoek. Kees Romijn, voorzitter van de LTO-vakgroep Melkveehouderij, laat zich in niet mis te verstane woorden kritisch uit over het MRP. „Kun je door middel van een bonus-malussysteem de melkprijs beheersen en de melkveehouder beschermen? Mijn antwoord daarop is nee. We hebben een vrije wereldmarkt en de Nederlandse zuivel is exportgericht. Het MRP zal het einde betekenen van 50 procent van de Nederlandse melkveeouders. Het is grote onzin en niet meer van deze tijd. Zeker niet omdat we een exportland zijn in zuivel. Als we het bonus-malussysteem van de EMB bovendien op deze crisis hadden losgelaten, had 90 procent van de melkveeouders een boete gehad.

Dit voorstel is nadelig voor de Nederlandse situatie en voor melkveeouders die efficiënt produceren, terwijl sommigen boeren elders in Europa door de beloning achterover kunnen leunen. Dit gaat ten koste van de boeren die investeerden en hun productie uitgebreid hebben, en komt ten goede aan degenen die minder produceren.“

Hek om Europa

Tijdens het quotumtijdperk is volgens Romijn ook gebleken dat productiebeperking niet voldoende werkt om de melkprijs te beheersen. „In de laatste zeven jaar van het melkquotum ging de melkprijs ook omhoog en omlaag met heftige fluctuaties. We wisten van tevoren dat er na het quotumtijdperk hoge en lage melkprijzen zouden zijn. Het alternatief dat EMB voorstelt, is een hek om Europa en dat kost geld. Sturen met een aanbod in de EU alleen lukt namelijk niet zonder dat hekwerk.“

Romijn vindt dat de sector zich moet versterken door te investeren in innovatie en efficiëntie. „We kunnen de fluctuaties niet voorkomen, maar we kunnen wel geld bufferen in de goede tijden. Daarnaast kun je marge- en inkoopverzekeringen afsluiten. Er zijn wellicht ook mogelijkheden om de opbouw van financiële reserves fiscaal te bevoordelen. De overheid is daarnaast ook verantwoordelijk om tijdens een crisis de bodem uit de markt te halen door interventie en private opslag mogelijk te maken. Er zijn dus verschillende mogelijkheden om een crisis te overbruggen.“

De LTO-vakgroepvoorzitter denkt daarnaast dat het MRP ook niet tot vernieuwing leidt binnen de sector. De Nederlandse boer is altijd afzetgeoriënteerd en scherp geweest. De afzetmarkt weggooien is niet verstandig. „Degenen die denken hierbij te verdienen, zijn voorstander. De melkveehouder die gaat betalen, is tegen. Goede ondernemers met een goede exportpositie en goede prijzen worden bij dit systeem benadeeld.“

LTO wordt in haar mening gesteund door Copa-Cogeca. Zij hebben het MRP resoluut afgevozen en waarschuwden dat het onwerkbaar en onpraktisch is. Ze verwachten een negatief effect op zuivelmarkt en export. Overigens is de organisatie zelf nog niet met voorstellen gekomen om de crisis op te lossen.

Drastische stappen

Is het plan dan zo slecht of desastreuus voor

de sector als LTO en Copa beweren of durft niemand zijn handen er aan te branden? Heeft iemand zich daadwerkelijk verdiept? Berekeringen en prognoses gemaakt? Tot nu toe is er geen enkele instantie of organisatie geweest die dit heeft gedaan, terwijl de noodzaak om productie in de hand te houden toch gevoeld wordt. De enige belangrijke en gezaghebbende overheidsinstantie die MRP ondersteunt, is het Europese Comité van Regio's. Dit orgaan, dat uit regiovertegenwoordigers bestaat, zoals burgemeesters, ziet juist wel de noodzaak om drastische stappen te ondernemen. Volgens het comité helpt het huidige beleid niet om de problemen op te lossen. Het is voorstander om de inkomens van melkveeouders te beschermen en ziet in het MRP onder meer de mogelijkheid om dit te doen. Het heeft aan de EMB laten weten het systeem te willen testen. Ook de Belgische Boerenbond staat positief tegenover de productiebeperking volgens de EMB-visie en de Duitse landbouwminister laat volgens de EMB ook een positief geluid horen. In Nederland wordt het door de NMV gesteund. En toch zou je nog meer ondersteuning verwachten van een plan dat beweert een crisisoplossing te zijn in de vorm van vrijwillige en verplichte productiebescherming vanuit de sector zelf. Al was het alleen maar een onderzoek naar de haalbaarheid en betaalbaarheid. Het adagium van de maatschappij en politiek is namelijk productiebeperking. Zelfs de Nederlandse Vakbond van Varkenshouders zegt uit monde van Ingrid Jansen dat productiebeperking een noodzaak is. Zijn de zuivelindustrie en de markt dan anders? In principe niet. Opvallend is dat het EMB-plan op Foodlog.nl een aardig warm onthaal kreeg. Hier komen veel deskundigen uit de agrofood-industrie bij elkaar om te discussiëren onder meer over de landbouwcrisis. In een reactie op de website geeft LEI-landbouweconoom Krijn Poppe aan dat hij het voorstel interessant vindt, maar hij wil graag een uitwerking en een berekening zien voordat hij een oordeel geeft. Veel vragen zijn er volgens hem ook. Wat gebeurt er met de melkveeouders die hebben uitgebreid en zwaar gefinancierd zijn? Moet Europa de productie verminderen, omdat er meer zaken meespelen op de wereldmarkt dan productiebeperking alleen en Nederland juist in de 'melkgordel' zit van landen die bij uitstek goed zijn voor melkproductie? Hoe zit het als de crisis een jaar duurt; moet een aanzienlijk deel van de melkveeouders dan met de banken om de tafel zitten vanwege ►

Productiebeperking volgens MRP

Het Market Responsibility Programme is volgens de EMB het antwoord om de scherp dalende prijzen bij een te hoge melkproductie te bestrijden door op een verantwoorde manier en in collectief de melkproductie tijdelijk te beperken. Het moet de diepste bodem uit de markt halen. Het voorstel bestaat uit een marktindex van verschillende Europese melkprijzen en kostprijzen. Deze worden constant bijgehouden en berekend naar een marktindex van 100 procent. Een onafhankelijk monitoringsagentschap zal de prijzen nauwgezet volgen en de index samenstellen. Als de index op 100 procent of daarboven zit, is de zuivelmarkt stabiel en hoeft er geen actie ondernomen te worden. Maar wanneer de index onder de 100 procent valt, wordt er een driefasenplan in werking gesteld. De eerste fase is de 'Early Warning' en treedt in werking als de index met 7,5 procent daalt. Die melding wordt gemaakt door het monitoringsagentschap. In deze fase wordt de particuliere opslag voor zuivel opengesteld en moeten er programma's uitgevoerd worden die de zuivelconsumptie bij consumenten en bijvoorbeeld ook de kalvesector stimuleert. De fase blijft gehandhaafd tot de index naar 100 procent gaat.

Zakt de index met 15 procent, dan spreekt het EMB over een crisis. In deze fase wordt de crisis uitgeroepen door het monitoringsagentschap en nu wordt er daadwerkelijk van Europese melkveehouders gevraagd om stappen te nemen richting een collectieve productiebeperking van ten minste 5 procent. Dat gaat volgens een systeem van bonus en boete, en een van tevoren vastgestelde referentieperiode. Degene die zijn productie beperkt, ontvangt een bonus van bijvoorbeeld 30 cent voor de eerste week; 20 cent voor de tweede week en 10 cent voor de derde week. Met een bonus van 30 cent in de eerste week hoopt de EMB op een snelle reactie. Melkveehouders mogen 5 tot 30 procent beperken. Minder dan 5 procent heeft collectief weinig nut en het niet toestaan ervan voorkomt dat melkveehouders misbruik van het systeem maken. En er is een financieel risico voor melkveebedrijven die te veel productie verminderen. Het gaat om een evenwichtige en collectieve beperking. Melkveehouders die hun productie niet willen beperken, krijgen een boete van minimaal de melkprijs op 5 procent van hun productie. Hoeveel een melkveehouder op het moment van de melkcrisis produceert, wordt bepaald aan de hand van de referentieperiode, bijvoorbeeld een jaar geleden. Op die manier denkt de EMB ook de seizoens-

verschillen van de melkproductie mee te nemen.

Als de maatregelen van de eerste en tweede fase geen noemenswaardig effect op de markt en de melkprijzen hebben en de index met 25 procent zakt, wordt de beperking voor iedere melkveehouder verplicht. Voor een van tevoren bepaalde periode, bijvoorbeeld zes maanden, moet de productie van elk melkveebedrijf dan met 2 of 3 procent verminderen. De crisis is voorbij als de index weer bij de 100 procent uitkomt. Alle maatregelen kunnen dan weer worden ingetrokken. Het MRP moet een Europese legaliteit krijgen. Anders zal het geen uitwerking hebben. Het monitoringsagentschap kan volgens EMB ook uitstekend door de huidige European Milk Market Observatory uitgevoerd worden. Het controleren van de melkproductie per bedrijf kan volgens dezelfde systematiek als die van het quotum en superheffing en via de digitale fabrieksgegevens worden gegeven bijgehouden. Wat betreft de financiering van het bonussysteem denkt de EMB dat dit gedeeltelijk uit de crisiskas van de Staat kan komen, betaald uit het fonds van boetes, uit de pot van de superheffing en een bijdrage van melkveehouders in het jaar dat er een crisis was. De EMB beseft dat het MRP een impact kan hebben op de ontwikkeling van bedrijven. Daarom is een snelle effectieve productiebeperking essentieel om de crisis zo snel mogelijk op te lossen.

cashflow-problemen? Poppe bespreekt nog een paar zaken, die min of meer de kritiek van Kees Romijn volgen.

Ratrace

Volgens DDB-voorzitter Sieta van Keimpema moeten er radicale maatregelen komen om de melkmarkt definitief te veranderen en stabiel te maken. Het MRP kan er voor zorgen dat de 'ratrace' van melkproducenten stopt. „De liberalisering van de markt gaat niet goed. De crisis van lage prijzen en hoge productie lost zich niet vanzelf op. Boeren moeten steeds meer produceren om aan hun betalingsverplichtingen te voldoen. Dit is een sterfhuisconstructie. De European Dairy Association (EDA) geeft ook aan dat de crisis aanbodgerelateerd is. Dan moet je toch iets doen om het aanbod te beperken. Bovendien wordt er minder zuivel geconsumeerd.“ De maatregelen die nu genomen worden, hebben volgens Van Keimpema weinig effect. „Tien procent van het aanbod in private storage vanuit Europa is niet veel. Het haalt hooguit de druk van de markt. De crisis bestrijd je niet met opslag of interventie.

Dat blijft boven de markt hangen en kopers wachten altijd af in zo'n situatie. We hebben nu een instrument in handen dat daadwerkelijk kan werken. Met productiebeperking geef je een signaal af. Een paar procenten minder melk geeft al een geweldig effect. Dat zag je toen Fonterra een half procent melkpoeder terughield en ook in het afgelopen voorjaar, voordat het melkquotum werd afgeschaft. Vanwege de superheffing gingen boeren minder melken en dat had een direct effect op de melkprijs.“ Een hek om Europa is niet nodig, want productiebeperking in de EU heeft volgens Van Keimpema al effect op de wereldmarkt.

Verschuiving machtsveld

Er moet iets gebeuren volgens Van Keimpema. Ook de Nieuw-Zeelandse boeren verdienen niet veel. „Het huidige beleid is funest voor de familiebedrijven. Dit is een nieuw soort crisis waar melkveehouders niet kunnen opschalen, want er is te weinig investeringsvermogen door lage prijzen. Ook wordt de kans op bedrijfsovernames kleiner, waardoor we minder melkveehouders overhouden. Daarnaast zie je

dat vooral jonge melkveehouders na elke crisis in de problemen komen. Maar de grotere bedrijven met ingehuurde arbeid redden het ook niet, die kunnen namelijk niet goedkoper werken dan de familiebedrijven. De kritiek dat het MRP de ontwikkelingen van de melkveehouderij remt, kun je gemakkelijk tegenspreken. Op dit moment investeert ook niemand. Er is geen geld voor innovatie. Niet alleen bij de boer, maar ook bij de bedrijven rondom de veehouder. Overigens geldt voor productiebeperking, bonus en malus een referentiejaar dat 12 maanden terug gaat. In goede jaren kunnen melkveehouders uitbreiden en zich ontwikkelen.“

Van Keimpema beseft dat er melkveehouders zijn die misbruik kunnen maken van een systeem: de 'free riders'. Maar volgens haar is dat inherent aan het mens-zijn. Wat belangrijker is, zijn de andere voordelen en wellicht schuilt daarin de weerstand van de zuivelindustrie. „Met het MRP verschuift de macht iets meer naar de melkveehouder en minder naar de zuivelindustrie en retailer. Het is een herverdeling van het melkgeld. De boer krijgt gemiddeld een betere prijs en de zuivelindustrie en retailers krijgen minder marge.“ ■